

Intervju: Mladen Kuhta

Josip Dadić | Speleološki odsjek HPD »Željezničar«

Ivan Mišur | Speleološki odsjek HPD »Željezničar«

*Kuhta i Luka na istraživanju ponora
Ponikve 1 kod Ravne Gore 1985.
Autor: Branko Jalžić*

Povodom jubilarne 70. godišnjice izdavanja časopisa *Speleolog*, u izdanju Speleološkog odsjeka HPD-a »Željezničar«, nismo dvojili o osobi koja bi bila prikladnija za intervju od Mladena Kuhte, dugogodišnjeg glavnog urednika časopisa koji je tu dužnost obnašao punih 17 godina. Mladen je uveo praksu redovitog izdavanja brojeva, prvo je izlazio jedan broj svake druge godine, a od 2003. jedan broj godišnje, što se zadržalo sve do danas.

Speleološki počeci

Sastali smo se s Mladenom u njegovom uredu na Hrvatskom geološkom institutu, gdje je proveo gotovo čitav svoj radni vijek. Iako kaže da se od 2007. ne bavi aktivno »planinarskom« speleologijom, njegov ured odiše speleološkim sjećanjima i daje nam naslutiti da u njemu boravi istinski zaljubljenik u speleologiju. U svijet speleologije ušao je još na fakultetu, kada je s kolegicom Margaretom Kerčmar, tadašnjom članicom Odsjeka, početkom 1978. otišao na izlet u Veternicu. Premda su tada, poput pravih nadobudnih geologa, najviše vremena proveli čeprkajući pužice i školjkice u Fosilnoj dvorani, kao što to obično biva s ljudima koji imaju ono nešto za speleologiju, ostao je zadivljen i trajno motiviran za tu djelatnost. U SOŽ se učlanio narednog četvrtka, u svibnju 1979. završio je Zagrebačku speleološku školu, a u prosincu iste godine i alpinističku školu u AO PD-a »Željezničar«.

Bavljenje speleologijom značajno je pridonijelo njegovom kasnijem zaposlenju na Hrvatskom geološkom institutu i bavljenju hidrogeologijom krša. »U Željezničaru sam preko Margarete upoznao Srećka Božičevića, koji je radio na tadašnjem Institutu za geološka istraživanja (IGI), te me je on počeo angažirati kao vanjskog suradnika za potrebe speleoloških istraživanja. Valjda sam bil dobar dečec, pa sam ubrzo postao neizostavan član ekipe. Kroz narednih šest godina na speleološkim istraživanjima, kojih je u to vrijeme bilo stvarno puno, skupio sam debelo preko godinu dana čistog terenskog radnog staža. Uz dodatne angažmane na kabinetskim poslovima preko Student servisa tijekom studija sam praktički upoznao sve djelatnike Zavoda za hidrogeologiju i inženjersku geologiju, a bome i oni mene, pa je nakon faksa i moje trajno zapošljavanje na Institutu nakon odsluženja vojske 1995. bilo tak' normalno.«

Istraživač na početku karijere 1978.
Izvor: privatna arhiva

Alpinizam

Kroz razgovor nam otkriva kako je, osim speleologije, tu bilo i koketiranja s nekim drugim »ljubavima«. »Zahvaljujući Krešimiru Kučiniću, također kolegi s faksa, navukao sam se i na penjanje. Premda sam bio član AO-a 'Željezničar', po brdima sam najviše lunjao s Matičarima (Krešo, Pajo, Žu, Stašo...¹). Penjalo se puno, išlo se u Alpe, često na Klek, a najviše u Paklenicu. Devnjača (špilja iznad parkirališta u kanjonu Velike Paklenice) nam je u to vrijeme bila druga adresa. Speleologijom na Institutu nešto bi se zaradilo, a onda juriš na jug. Znali smo ostajati i po tjedan dana (dok je god bilo đuveđa u kanti od 5 kg), ali obično su zbog obaveza ti izleti trajali dva-tri dana, ipak smo mi bili 'redoviti' studenti. Autostop je u to vrijeme išao sjajno, pa bismo recimo u petak nakon faksa odjurili doma po stvari, odšetali do Karlovačke, digli prst i večerali u Devnjači. U subotu bi' jurili po kukovima i solirali brdo lakših smjerova da se 'upenjemo', a onda bi' naredni dan u navezu potegnuli nešto ozbiljnije u Anića kuku. Zbog soliranja, u dva-tri dana ispenjalo bi se preko 10-15 smjerova. U Paklenici sam odsolirao sve smjerove ocjene do 3+ (a i neke jače), koji su bili navedeni u tadašnjoj 'Bibliji' (*Vodič po Paklenici* Stanislava Gilića). Kroz dvije godine potegnulo se dvjestotinjak smjerova, pa sam u to vrijeme bio jedan od aktivnijih članova

1 Krešimir Kučinić, Pavle Vranjican, Davor Butković, Stašo Forenbaher

Ekipa Instituta (Kuhta u čamcu, Krešimir Kućinić i Ante Renić) na istraživanju Dragića špilje 1979.
Autor: Srećko Božičević

AO-a. Sve se usporilo koncem ljeta 1980., kada sam se oženio, a potpuno prizemljenje nastupilo je 1981., kad je dolepršala kćerkica Maja. Kasnije sam stečene vještine koristio u speleologiji. Još i danas dogodi se da dečki (koji sad penju po raznim speleološkim objektima) nalete na moju oznaku (KM) u nekom dimnjaku. Dogodilo se to, recimo, u Hajdovoj hiži i Donjoj Cerovačkoj špilji. U Cerovačkoj su Karlovčani našli marku u jednom dimnjaku na nekih 35 m, koju sam tu ostavio prije otprilike isto toliko godina. Tragova penjanja nije bilo jer tad još praf nije bilo ni spitova, a kamoli akumulatorskih bušilica. Za osiguranje sam koristio prirodna sidrišta, čokove i pokoji klin. Sve bih to naravno pobrao pri silasku.«

Povratak speleologiji

S obzirom na to da je postojao taj neki izraženi žar za sportskim penjanjem, zanimalo nas je kako to da se Mladen ipak vratio i posvetio speleologiji. »Obiteljske obaveze donijele su stalno zaposlenje pa sam postao monter velikih transformatora u Končaru. Bio sam na trećoj godini faksa, a repina nepoloženih ispita bila je duža nego u brontosaura (ispenjane smjerove mi nisu priznali). Vrlo sam

brzo shvatio da mi ni šljaka u dvije smjene baš ne leži, te da bi ipak bilo dobro taj faks i završiti. Budući da sam nakon par mjeseci dao otkaz u Končaru, financije sam dobrim dijelom krpao speleologijom, ali i drugim poslovima na Institutu. Štrebanja sam se konačno ozbiljno primio (23 ispita u godinu dana), pa mi se činilo da se ta speleologija bolje uklapa u planirano buduće bavljenje geologijom i zapošljavanje na Institutu. Osim toga, ekipa i atmosfera u SO-u tih godina bili su fenomenalni. Poslije svakog sastanka Bako i Jura² (pa i neki drugi likovi) uzimali su u ruke blanju i bendžo i veselica bi krenula. Znali smo ugasiti svjetla, upaliti SOŽ-ov

znak, par svijeća i pjevati do zore. Eto, tak' sam se koncem 1981. vrnuo speleologiji u SOŽ-u i nisam nikad požalio. Speleolog sam postao 1988. (značka broj 101), a instruktor speleologije 1997. godine. U SO-u sam par godina bio tajnik, a 1992., kada je Luka stradao, kratko sam bio i pročelnik Odsjeka, a potom sam preuzeo Klub sve do 2007. godine.«

Studentske muke i speleološka postignuća

»Faks sam pritjerao kraju u proljeće 1984. Sjećam se da je '83. bilo napeto. Te smo godine organizirali Drugu speleološku ekspediciju PSH 'Maroko '83'. Ja sam bio blagajnik ekspedicije. U to smo vrijeme odlučili da nam je najbolje glavninu ekspedicijske love nositi u obliku tzv. putničkih čekova (*traveler's cheques*), koji su svi, naravno, bili izvađeni na moje ime. Da bih mogao ići na ekspediciju, trebao sam položiti ispit iz nauke o rudištima, koji sam zbog sukoba s asistentom vukao već tri godine. Dostičnom nikak' nije išlo pod kapu da bi mi trebao dati prolaznu ocjenu iz vježbi. Za sve studente ocjena se temeljila na prosjeku ocjena dobivenih

2 Branko Brdar i Juraj Posarić

iz kolokvija pisanih tijekom godine, ali ne i za mene. Taj sam kolegij slušao u vrijeme obilja posla na Institutu i intenzivne penjačine, a budući smo se imali baš rada, kad bih kolokvirao u Paklenici on mi je iz kolokvija davao ne jedan, već nulu. Unatoč tome, prosjek mi je bio čista trojka..., ali ne. Navodno zbog previše izostanaka ja sam prije izlaska na usmeni ispit kod akademika Jurkovića trebao položiti nekakav 'Super kolokvij'. E, za to su mi trebale tri godine. Kad sam konačno stekao uvjete za pristup ispitu na jesenskom roku '83., javili su se novi problemi. Prof. Jurković stalno je odgađao rokove pa se dogodilo da sam jedinu priliku za izlazak na ispit dobio 29. rujna, a ekspedicija je kretala u nedjelju, 2. listopada. Ako frknem, ode faks. Naime, više nije bilo šanse da upišem posljednji, 9. semestar bez prolaska rudišta (što je inače kolegij iz 6. semestra). Odustajanje od ekspedicije nije bilo opcija jer bez Kuhte nije bilo moguće unovčiti čekove. Kao što je poznato, dobio sam ja svoju trojku i to smo se veće lijepo uredili u Želji.»

Zanimalo nas je u koliko je speleoloških objekata bio, koliko ih je istraživao i crtao i je li špiljario po inozemstvu. »Iskreno rečeno, pojma nemam. U tim sam stvarima oduvijek bio aljkav, za razliku od Luke, koji je uredno do kraja ispunjavao svoj speleološki karton, ili Bančeka, koji je vodio dnevnik. Ponavljanja objekata, premda je i toga bilo, nisu me baš privlačila. Istraživanje novog bio mi je veći izazov.

Sigurno je riječ o više stotina objekata, kako istražених, tako i topografski snimljenih. Recimo, samo smo na području NP-a Paklenica obradili 76 objekata, a ja sam bio u većini njih. Sudjelovao sam u crtanju jama dubokih više stotina metara i špilja dugih po par kilometara. Nema smisla nabrajati, a i većina ih je objavljena. To su mi bila ujedno i najznačajnija istraživanja. Sudjelovao sam i na istraživanjima Lukine jame i Velebite. Nešto sam bio i vani. Pored spomenute ekspedicije u Maroko 1983., gdje

smo istražili oko 4 km dugu špilju Kef Aziza, s ekipom iz Odsjeka i Karlovčanima iz SO-a 'Dubovac' 2002. posjetio sam jamu Jean Bernard u Francuskoj. Godine 2001. obišao sam par prekrasnih špilja u dolini rijeke Peracu u Brazilu, a 2004. ronio sam (turistički) u par cenota na Yucatanu u Meksiku. Sa Šiškom (Robert Dado) sam se 2007. priključio međunarodnoj ekspediciji na području Chimanta i Roraima tepuija u Venezueli, koju je vodio Branislav Šmida. Tada smo istraživali u špiljama Charles Brevier i Ojos de Cristal, koje su najveće špilje u kvarcitima na svijetu. Krasne špilje u lavi obišao sam oko Fujia u Japanu 2008., a 2018. posebno zanimljive i više kilometara duge *lava tubes* imao sam prilike obići na otoku Jeju u Južnoj Koreji.»

O Crnopcu

S obzirom na to da smo s Kuhtom i prije intervjuja razgovarali o Crnopcu, odnosno o otkriću i potvrdi postojanja velikog jamskog sustava, zanimalo nas je kako su izgledali počeci istraživanja na tom speleološkom El Doradu, sada već dobro poznatom i priznatom u svjetskoj speleološkoj zajednici. »Znate kaj, Crnopac su izmislili Željezničari. Nakon istraživanja Cerovačkih špilja, u kojima su također prednjačili naši članovi (Mirko Malez i Srećko Božičević), Željezničari su po padinama Crnopca počeli istraživati još 1978. godine. Od tada datira i

Kuhta, Luka i dr. Srećko Božičević na istraživanju Jelar ponora 1983.
Izvor: privatna arhiva

*Na Crnopcu
Izvor: privatna arhiva*

*Na stazi od Gornjih Čabrića prema
Dumanu – Crnopac
Izvor: privatna arhiva*

*Pred Pred
Tatekovim
skloništem na
Crnopcu
Izvor: privatna
arhiva*

moj prvi susret s ovim brdom – istraživanje Jame iznad Vasanovih korita. U narednih par godina istraživalo se uglavnom u okolici Gornjih Čabrića, a pravi napad na gornje dijelove masiva krenuo je 1986. godine. Dočekao nas je krš i lom bez kapi vode. Ljubav je odmah planula. Većinu je istraživanja vodio Luka. Činilo nam se da su zbog mogućnosti pristupa autom (ak' se tak' mogu nazvati naša prometala) Gornji Čabrići na južnom podnožju masiva najpogodnija lokacija za polazak na istraživanja. Tu smo upoznali Branka Veselinovića (Branju), koji nam je u narednih nekoliko godina pokazao ulaze u većinu istraženih objekata, uključujući Burinku 1988. i Munižabu 1989. godine, a njegovi konjići dotegli su nam popriličnu količinu vode.

Kako je tih godina novi val, pored muzike, zahvatio i speleologiju, na tim su nam se istraživanjima priključivali i članovi drugih društava (Dubovac i Velebit). Premda smo Munižabu tada istražili samo u dužini od 2300 m, njeni ogromni prostori učvrstili su nas u vjerovanju da Crnopac krije velike tajne. Krenula je potjera za Boingom 737, aludirajući na, tada vrlo respektabilnu, dubinu jame koju tražimo. Valja spomenuti da je u to

vrijeme najdublja jama Hrvatske bila 576 m duboka Stara škola na Biokovu. S obzirom na to da je Jamski sustav Crnopac za sada dubok 830 m, može se reći da nismo bili dovoljno ambiciozni. Našli smo mi Boing 76, pa Boing 102, a onda je došao Branko i rekao da zna za jednu stvarno jako duboku jamu na području Paleža. E, kad to veli čovjek koji nam je pokazao Burinku i Munižabu s 200-metarskim ulaznim vertikalama, to mora bit' naš Boing. Na ljetnom logoru 1990., koji je bio stationiran kod Velike snježnice pod Čelavcem, Luka, Šišmiš i ja lijepo smo se natovarili, a ni Branko nije bolje prošao, pa krenusmo put jame iz snova. Za jedva kilometar od logora do područja Lučkovog jezera, gdje se u stvari jama nalazi, trebala su nam dobra dva sata. Unatoč dotegljenih 400 m užeta i ostaloj skalameriji, jama nije htjela dublje od 117 m. Pokazalo se da i Branja ponekad popuši. Razočarani, nismo joj dali ime Boing, već smo je nazvali Jama na Paležu.

Do konca 1990. na Crnopcu smo istražili pedesetak jama. Zbog poznatih događaja i rata koji je uslijedio 1991., nismo više išli na Crnopac. Vratili smo se tek 2000. godine. U Odsjeku se skupilo dosta novih članova koji ga nisu imali prilike upoznati, pa sam ih poveo na produženi vikend. Cilj nam je bio lokalitet Vodice ispod Kite Gačešine jer tamo ranije nismo bili. Ispostavilo se da je riječ o krasnom proplanku s blatnjavim izvorom (lokvom). Odatle smo se dizali na južne padine Kite Gačešine prema Vučoj

strani (Makina jama, Vatrogasna jama). Na povratku prema livadi redovito smo se gubili, ali ulaz u Kitu nismo našli, premda smo prošli stotinjak metara zapadno od njega. To je pošlo za rukom jednom drugom sjajnom lutalici³ četiri godine kasnije. Narednih par godina na Crnopac smo se dizali makadamskom cestom s njegove zapadne strane. Tada je cesta bila provozna samo do područja Šimlešice na oko 950 mnv. Odatle su nam vrlo pristupačna postala područja od Kite Gačešine preko Vučje strane, Paleža, Malog i Velikog Bata do vršnog grebena. Do 2004. tu smo istražili narednih sedamdesetak objekata, a najdublja je bila jama Michelangelo (-256 m). Ja sam polako ispadao iz igre, a daljnja istraživanja Crnopca vodila je mlada ekipa. Premda sam od prvog dana duboko vjerovao u veliki speleološki potencijal tog prekrasnog i divljeg brda, postignuti rezultati prelaze moja najluđa očekivanja.«

Iako je svima teško izdvojiti najzanimljivije sjećanje s Crnopca, Mladen se prisjeća Munižabe: »Recimo, onaj mali prolaz iz ulazne dvorane u ostatak Munižabe našli smo Šišmiš (Robert Dado) i ja čekajući svoj red za izlazak iz jame. Provukli smo se kroz urušene blokove u boku dvorane i ušli u novi ogromni prostor. Polako se spuštajući kroz njega, s karabatkama nismo mogli puno osvijetliti, pa smo bacali kamenje pred sebe jer smo očekivali vertikalnu, koja se uskoro i pojavila (to je onaj kraći skok na kraju Velikog kanjona). To je bilo koncem svibnja 1989. Istraživanja su nastavljena sredinom srpnja, ali ja nisam mogao ići jer sam taj vikend vozio familiju na more i otvaral viksu u Selinama za ljeto. Luka mi je javio da su se spustili do 420 m i da je rupa prekrasna. Naravno da sam za par dana potegnuo iz Selina na Crnopac. Jama je bila postavljena i tko će čekati sljedeću akciju. Karabitka i ja u Munižabi, to si čovjek dobro zapamti. Predugo bi trajalo da opišem kak' sam uopće našao izlaz.«

O speleoronjenju

Mladen je u speleologiji bio svestran i nije se libio zakoračiti ni u speleoronjenje. »Prvi u SOŽ-u ronili smo Bančo, Luka⁴ i ja, a podučaval nas je Stanko Plevnik, Cokijev prijatelj, a Andrejev otac. Kasnije smo odradili i neke tečajeve, počevši od ronjenja

na dah. Uz nas bi se povremeno gnjurili Lima, Štegi i Šišmiš⁵, a jedno vrijeme Bančeku je društvo radio Zvonimir Kodba i kasnije Danijel Lukačić – Dante (do odlaska u Ameriku). Triger za ronjenje bile su situacije poput one u Mandelaji. Kada je radio novi nacrt početkom osamdesetih, Luki je ostalo par upitnika u vodenim kanalima Nove Mandelaje. Išao je to riješiti, a priključili smo mu se Surla⁶ i ja. Luka je rekao da u kanalima ima malo vode, pa se možda smočimo. Očito nas to nije previše brinulo, pa smo svi na teren došli u običnim krpenim radnjacima. Na sreću, našlo se tu malo rakije frenkovače, pa smo se obukli kak' spada i krenuli istraživati, odnosno plivati Mandelajom. Posla nije bilo puno, te smo se brzo na putu prema izlazu ponovo našli pod donjom vertikalom u Staroj Mandelaji. Stali smo malo se presložiti, vjerojatno i pokrpati odjela frenkovačom. Ja sam gledao u ono 2 m duboko jezerce s lijeve strane (sjeverno), zatvoreno sigama ispod kojih je do vode bila rupa od desetak centimetara. Sto puta sam bio u Mandelaji i svaki sam se put pitao ima li što iza. Prilika je bila jedinstvena, ionako sam mokar k'o miš. Hrabro sam zaplivaio jezercem i provukao glavu ispod siga. Nakon par metara stajao sam u novom širokom kanalu. Još nisam do kraja rekao 'ide dalje', već se s druge strane čulo 'pljus, pljus'. Eto, tak' smo našli Akvatorij, no tu priča tek počinje. Nakon 20-30 m kanal se pretvara u prostranu dvoranu s velikim jezerom na dnu, a nasred jezera kameni otočić i dimnjak u stropu 5-6 m iznad njega. Par dana kasnije vratio sam se s jednim mlađim kolegom (zaboravio sam ime jer nije dugo ostao u SOŽ-u) i improviziranim sidrom od betonskog željeza. Konop sa sidrom uspio sam prebaciti preko jednog izbočenja u dimnjaku i, u nadi da će držati, popeo se po štriku do ulaza u dimnjak. Nažalost, mogao sam samo konstatirati da tu prolaza nema. Bilo je očito da špilja mora ići dalje, ali jedini mogući put vodio je kroz sifon. Nije bilo druge nego početi roniti. Godinu ili malo više dana kasnije, odnosno početkom 1987., krenula su naša speleoroničarka istraživanja u Mandelaji, koja su završila sa šest sifona i 860 m kanala Akvatorija.

3 Teo Barišić

4 Branko Jalžić i Ozren Lukić

5 Svetlan Hudec, Žarko Stegmayer i Robert Dado

6 Damir Horvat

Ozren Lukić – Luka, Neven Kuhta, Mladen Kuhta, Krunoslav Lazić – Biljka i Juraj Posarić ispred Borisovog doma u Velikoj Paklenici 1991.

Izvor: privatna arhiva

Iako je s vremenom odustao od ronjenja, pamti te pionirske dane. »Ja sam shvatio da mogu roniti, ali nemrem reć' da sam se u sifonu osjećal ko doma. Bančo se pokazao kao jedini pravi vodeni čovjek među nama. S obzirom na opremu s kojom smo krenuli, prava je sreća da nitko nije stradao. Boce od 10 l teške k'o sam vrug i po jedan respirator Đure Đakovića. Jedan vanjski manometar da prekontroliramo boce prije urona i jedan analogni dubinomjer kod šefa zarona. Mokro odijelo nekadašnje tvornice RIS od 5 mm, pojas s olovom i deri.«

Prisjeća se Mladen jedne priče s tim bocama: »Nakon ronjenja i istraživanja u nizvodnim dijelovima Akvatorija s Bančom sam krenuo pregledati uzvodni sifon. Spustili smo se na 20 m, gdje počinje horizontalni dio. U jednom trenutku osjetio sam da mi zrak slabije dotječe, pa sam potegnuo rezervu, ali ništa se nije dogodilo. Naime, te Đurine boce imale su sa strane jednu šipku koja je išla od ventila do dna boce, a njenim povlačenjem aktiviralo bi se oko 60 bara rezervnog zraka u boci. Problem je bio u tome što se rezerva mogla otvoriti i kad je boca bila puna, ali je onda praktički više nisi imao i kad bi pocicao sav zrak, to je bilo to. Meni se rezerva aktivirala negdje tijekom istraživanja u nizvodnom dijelu, ali to nisam skužio. Uspio sam potegnuti Bančeka za peraju, dati mu znak da nemam više

zraka i fiju van. Bratsko disanje mi nije palo na pamet. Kad sam se dočepao površine i nadisao bacio sam pogled ispod sebe. Prema dolje je išlo nekoliko arijadninih niti, a Bančo se trudio raspetljati ih i namotati na ril. Dok sam se okretao, onako u brzini i laganoj panici uspio sam ventilom zahvatiti arijadninu nit, pa sam na površinu potegnul Bančeka skup s rilom. Od cijele frke ostala je samo dobra zezancija. Kasnije je došla naprednija oprema, dupli respiratori, manometri, kompjutori, ronilački prsluci i ostale stvarčice koje su mijenjale stil ronjenja, ali bome i donosile rezultate.«

Pitali smo Mladena koje mu je ronjenje najdraže. »Premda sam ronio u raznim objektima, špilja-

ma, jamama i izvorima (Rječina, Zvir, Slunjčica, nešto po Bosni itd.), meni su najdraža ronjenja nakon kojih je uslijedilo otkriće novih kanala. Na kraju krajeva, od samog početka na ronjenje me ponukalo pitanje: 'Što je iza sifona?' Ronjenje je bilo pomoćno sredstvo, a ne glavna aktivnost. Bilo je puno ronilaca puno boljih od nas, ali njih nisu zanimale špilje i ne d'o bog jame. Najdraža ronjenja bila su mi ona u Mandelaji i u Izvor špilji Gojak, koju smo istraživali 1999. Na Gojaku smo iza kratkog ulaznog sifona istražili preko 2 km krasne špilje s vodenim tokom.«

Prijateljstvo s Lukom

Usred razgovora morali smo se dotaknuti i jednog velikog prijateljstva, onog između Mladena i pokojnog Ozrena Lukića – Luke. U Mladenovom uredu na istaknutom mjestu i danas stoji Lukina slika, koja otkriva posebnu povezanost, a razgovor o njemu uvijek je prožet emocijama. »Luka i ja upoznali smo se kad sam se vratio u Odsjek na samom kraju 1981. godine. Već 10. 1. 1982. išli smo na prvu zajedničku akciju, istraživanje špilje Pećinik kod Ogulina. U ekipi je bila još i Brankica Bosner. On je imao 17, a ja 24 godine. Ta nam razlika nije predstavljala nikakav problem. Valjda sam dobro hendlal s tim šmrkljivcima jer mi je i brat Lukino

godište. Od tada pa do Lukine pogibije 1992. vrlo intenzivno smo se družili, prvo kroz speleologiju, potom familijarno jer je Luka, kao i ja, rano pao i postao tata, a pod kraj smo i radili skupa. Vjerujem da sam dosta utjecao na to da 1984. upiše geologiju. Ja sam taman završio, a on je krenuo. Još 1983. povukao sam ga u speleološku ekipu Instituta, pa je i tu krenuo mojim stopama. Kad je Luka diplomirao, pomogao sam pri njegovom zapošljavanju početkom 1991. godine. Ulaznica mu je bila rad na speleološkom katastru Instituta, za koji sam ja, zbog drugih obaveza, imao sve manje vremena. Krenulo nas je sjajno. Uredili smo svoju sobu, čak smo dobili i terenac za speleološka istraživanja. Jest da je to bio rumunjski Aro, ali nama je služio. Povezali smo posao i hobi, pa našoj sreći nije bilo kraja. Nažalost, kratko je trajalo jer smo već na jesen otišli na ratište. Tih zadnjih godina prije rata stvarno smo puno špiljarili. Speleologijom smo se bavili na poslu, SKŽ je također radio punom parom, a puno se istraživalo i za dušu, uglavnom na Velebitu (Klementa, Klepina duliba, Crnopac). U biti, tih smo dana više noći prespavali na terenima nego u vlastitom krevetu. Sjećam se jednog razgovora. Pita mene Luka: »Stari, pa kaj mi bumo tak' cijeli život? Rupe i samo rupe.« Pitam ja: »A kaj bi ti?« Veli on: »Pa možda malo jedrenja«. Naime, Luka je kò klinac jedno vrijeme živio na jugu i bavio se jedrenjem. Slijedom tog razgovora čak smo tijekom jednog institutskog terena na Cresu za jesen '91. ugovorili sedmodnevni tečaj. No te smo jeseni odjedrili na Velebit, a moj Luka i puno dalje.

Zašto speleologija?

Nebrojeno je puno iskustava s Lukom koja mogu ispuniti stranice neke knjige, a nas je zanimalo što jednog čovjeka može toliko dugo držati za jednu tako zahtjevnu djelatnost kao što je speleologija. »Kada se maknu na stranu poslovi, bilo oni za Institut ili za naš Klub, ipak je najveći dio moje speleologije bio hobistički, planinarski ili amaterski, kako god kome paše. U tome me najviše držalo druženje s ljudima s kojima sam se razumio i očito zajednička ljubav prema avanturi u prirodi, istraživački duh, radoznalost. U Odsjek su dolazili ljudi različitih zanimanja i naobrazbe, pa i vrlo različitih interesa u samoj speleologiji, no svi smo težili što češće otići u brda pronaći i istražiti neku

*Na istraživanju jedne od brojnih jama na trasi
Jadranske autoceste
Autor: Tihomir Frangen*

novu rupu. Nama je to bila neka dobra zafrkancija sa svrhom – tako nekako. U Želji nikad nije bilo nikakvog elitizma, tako da je to meni bilo lijepo i zabavno okruženje. Uvijek sam bio otvoren za suradnju s drugim odsjecima, pa, na kraju, za to sam dobio i niz zahvalnica i priznanja od ekipa od Poreča preko Karlovca do Splita, ali ja sam uvijek bio 100 % Željezničarac. Bar se ja tak' vidim. Premda su tulumu u SOŽ-u bili vrhunski, znali smo mi žestoko raspravljati, pa čak i Luka i ja, ali uvijek se na kraju popila piva. Ipak, da je sve bilo samo radi pive, ne bismo izdržali, to je sigurno. Nema smisla sad nabrajati bar dvadeset, a vjerojatno i više, prekrasnih ljudi (momaka i cura) s kojima mi je proletjelo četrdesetak godina života i koje nikada neću zaboraviti. Mogu im jedino svima reći hvala.«

O speleološkom katastru i radu na Hrvatskom geološkom institutu

Budući da ga je spomenuo, pitali smo Mladena o speleološkom katastru nekad i sad. »Aktualni Speleološki katastar RH je dobar projekt, a ukoliko potraje još 20-30 godina, mogao bi se i solidno napuniti. Pored financija, na sporost punjenja utječe i visoka razina minimalnih (obaveznih)

Na ulaznom dijelu Golubinke kod Benkovca 2021.
Autor: Tihomir Frangen

ulaznih podataka. U svakom slučaju je dobro da speleološke udruge iz katastra mogu povući neku lovu, koja im sigurno dobro dođe. Katastar na Institutu temeljio se prvenstveno na objavljenim podacima. Koncem devedesetih imao sam ideju da Institut napravi kompletan speleološki katastar u suradnji sa speleološkim udrugama. Dobio sam zeleno svjetlo od nadređenih, pa sam organizirao sastanak na tu temu na koji su se odazvale gotovo sve udruge. Prijedlog je bio da se u katastru, ili je to bolje nazvati bazom, skupljaju samo osnovni podaci: naziv objekta, x, y, z, dubina i duljina te naziv udruge koja je dala podatke i to po principu 'svi za sve'. Dakle, udruge bi poslale tražene podatke za sve svoje objekte, Institut bi osigurao (platio) čovjeka za obradu prikupljenih podataka i svu drugu logistiku te dva puta godišnje isporučivao svima kompletirane baze podataka. Naravno, u katastar bi ušli i podaci iz literature, koje bi prvenstveno unosio Institut. Nacrta nisu ulazili u bazu. Osnovna je ideja bila što prije dobiti pregled poznatih speleoloških objekata i omogućiti razmjenu podataka u slučaju potrebe, odnosno interesa. Ustupanje širih podataka bila je stvar dogovora udruge koja je podatke imala i zainteresirane strane i nije imalo veze s katastrom. Nažalost, dogovor nije postignut.«

Osim što se bavio speleologijom, zanimalo nas je kojim se još poslovima bavio na Institutu. »Činjenica je da sam od 1978. pa do danas sudjelovao praktički na svim speleološkim istraživanjima Instituta, no od trenutka kad sam se zaposlio za stalno, to je bio samo manji dio mojih aktivnosti, pogotovo zadnjih godina, kada su ta istraživanja postala vrlo rijetka. Pretežito sam se bavio hidrogeologijom krša sudjelujući na poslovima vezanim uz projektiranje većih objekata poput brana, akumulacija, tunela i cesta. Dio aktivnosti bio je vezan uz istraživanja novih vodnih resursa, ali i uz zaštitu postojećih. Za potrebe definiranja zaštitnih zona često se izvode trasiranja tokova podzemnih voda, što mi je uduvijek bilo baš zanimljivo. Pored hidrogeologije, po-

vremeno sam se bavio i inženjerskom geologijom. Najžešće tijekom boravka u Iranu '93./'94. godine. Tamo sam, između ostalog, potpisao Glavni projekt 156 m visoke nasute kamene brane u masivu Kopet Dag, naravno, geološki dio. Sličnog tipa su i naše brane Sklope i Peruča, samo što su one visoke 81 m, odnosno 67 m. Pored posla, u Iranu sam imao prilike obići par špilja i intenzivno planinariti. Uspon na Tochal (masiv Alborz, 3962 m) kretao mi je iz dvorišta, pa sam vikendima često išao gore. Popel sam se i na 5671 m visoki Damavand. To je inače vulkan koji se još uvijek puši kroz brojne fumarole, pa mi je i geološki bio interesantan. No vratimo se poslu. Kroz radni vijek autor sam ili koautor 185 elaborata, a na 77 % tih projekata bio sam voditelj.«

O časopisu *Speleolog*

S obzirom na to da je ovaj broj *Speleologa* u znaku 70 godina postojanja časopisa te da je Mladen njegov najdugovječniji urednik, zamolili smo ga da nam malo približi svoje godine rada kao glavnog urednika. »Uredništvo *Speleologa* preuzeo sam od Bančeka na njegov prijedlog 1987. godine, s brojem 1986. – 1987. (34-35), koji je izašao 1989. godine jer se kasnilo. Zanimljivo je bilo to da se tada

naš časopis još uvijek tiskao tehnikom olovnog sloga. Priprema za tisak bila je složen postupak, no na svu sreću imali smo vrhunskog tehničkog urednika, dr. Željka Poljaka. Već sljedeći moj broj, 1988. – 1989. (36-37), izašao 1991., pripreman je na računalo. Tu nam je uskočio ing. Mavar s Instituta IGH. U to smo vrijeme tiskali u nakladi od 500 komada. S lovom smo se snalazili svakako, čak smo i značke prodavali (Veternica). Vjesnik nam je postao preskup, pa smo tiskali u manjim tiskarama. Nismo bili baš presretni kvalitetom tiska, ali smo se bar financijski uspijevali pokriti. Povodom 50 godina izlaza, broj 2002. – 2003. (50-51) tiskan je 2004. kao prvi broj u punom koloru, a i odmah naredne godine nakon godišta koje je pokrivaio – nismo više kasnili 2 godine. Naredni broj, za 2004. bio je prvi godišnjak, što su moji nasljednici nakon mog posljednjeg broja, za 2005. (tiskan 2006.), uspjeli održati do danas. Ne samo da su održali dinamiku, već su i značajno unaprijedili tehničku kvalitetu časopisa. Svaki broj s užitkom pročitam od korica do korica.«

Život nakon speleologije

Mladen danas nije više aktivni član Odsjeka, ali s obzirom na to da je nekoliko djelatnika Instituta s kojima radi ujedno i aktivno u Odsjeku, često razmjenjuju informacije, pa tako prati sve fenomenalne rezultate. Naravno, redovito se čuje s Bančekom i Cokijem, koji se godinama bez uspjeha trudi da ga »dovuče natrag«. Zamolili smo Mladena da nam pojasni kako je došlo do toga da ga više ne vidamo u odsjeku.

»Iskreno, najbolji odgovor je da sam bio malo zasićen, a preklapile su se neke stvari i okolnosti privatnog, obiteljskog i poslovnog života (trebalo je konačno nekaj i zaradit), koje jednostavno nisu dozvoljavale takvu razinu aktivnosti. Briga o Klubu zahtijevala je ozbiljan angažman, kao i sve vezano uz časopis *Speleolog*. Oko *Speleologa* sam imao i velike dvojbe. S jedne strane, imao sam ideju dignuti časopis na jednu ozbiljniju stručnu razinu i možda kroz to riješiti njegovo financiranje, a s druge strane, ipak je to časopis za ekipu, a i samom su mi se više sviđali opušteni i zabavno pisani speleološki časopisi. U tim dilemama sam se lagano gubio, tako da sam odlučio jednostavno zaključiti tu priču i predati štafetu drugima,

koji su je sjajno nastavili. Mislim da je današnji *Speleolog* na pravom putu.

Zasićenost nekom djelatnošću je normalna pojava i ljudi si uzmu pauzu, malo odmora pa se vraćte. Problem je u tome što sam se tijekom odmora od gustog poslovnog rasporeda, koji je uslijedio nakon odlaska iz SOŽ-a, počeo intenzivno baviti ribičijom. Nije to meni od jučer. Svoju prvu ribolovnu dozvolu kupil sam prije 55 godina. U osnovnoj i srednjoj školi bil sam lud za pecanjem. Speleologija me malo udaljila, ali sam i dalje sve te godine povremeno išao na vodu sa starom ekipom. Sad sam navučen na mušičarenje ili kak se to lepo veli *fly fishing*. Puno sam na Gacki i na Kupi, lovim po Bosni i Sloveniji, a ekspedicije organiziram u Kanadu, na Aljasku ili skandinavske zemlje, gdje ganjam *steelheade* (kalifornijska pastrva) i losose. Ipak, moram reći da još uvijek imam svu speleološku opremu, a i tih riba je sve manje, pa ...«

S Kuhtinom zadnjom mišlju polako smo završili razgovor, a kad smo već bili na odlasku, u jednom kutku ureda primijetili smo prešlingani stometarac i bušilicu. Nekako smo stekli dojam da još nije kraj Kuhtinoj ljubavi prema speleologiji i da oprema neće dugo čekati da se nađe tamo gdje joj je najljepše, u mračnim, hladnim i vlažnim rupama našeg krša. Kao speleolozi koji su vodili ovaj intervju, zahvalni smo Mladenu što je odvojio vrijeme za nas i za časopis *Speleolog* jer smo otišli motivirani da nastavimo i vlastitu priču, svjesni da stojimo na ramenima divova prije nas.

Kalifornijska pastrva
(*Oncorhynchus mykiss*),
96 cm i 12 kg, rijeka
Skeena, Britanska
Kolumbija, Kanada
Autor: Mladen Kuhta